

Н. І. Ценклер

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку
Ужгородського торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету

МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Першочерговим кроком на національному та регіональному рівнях має бути розробка й затвердження стратегії розвитку економіки регіонів в умовах євроінтеграції. На підставі проведених досліджень у статті запропоновано окремі напрями та механізми реалізації такої стратегії, а також принципи, на яких вона повинна базуватися. Основними складовими стратегії розвитку економіки Карпатського регіону в контексті євроінтеграції повинні бути просторовий, інноваційний і соціальний розвиток.

Ключові слова: *регіон, євроінтеграція, євроінтеграційні процеси, трансформація, стратегія.*

Постановка проблеми. Просторовий розвиток України та її регіонів на сучасному етапі неможливо здійснювати без урахування основних тенденцій функціонування єдиного європейського економічного простору. Беручи до уваги активізацію останніми роками міжнародних інтеграційних процесів і розрив традиційних зв'язків із пострадянськими країнами, а також перші реальні кроки на шляху до власне європейської економічної інтеграції України, можемо констатувати, що саме проблеми входження нашої держави до просторових структур економічної системи Європейського макрорегіону є тим питанням, що потребує ґрунтовнішої уваги й нових наукових досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Конкретним проблемам трансформації розвитку економіки Карпатського регіону, зокрема, у світлі активізації євроінтеграційних процесів були присвячені дослідження низки вітчизняних учених: П. Бубенка [1], З. Варналія [3], Т. Голікова [2], В. Дербенценва [7], М. Долішнього [4], В. Керецман [5], Л. Пельтек [6], А. Тищенко [10], В. Чужикова [8], Я. Шевчука [9] та ін. Однак сучасна як ринкова, так і політична кон'юнктура є дуже мінливою й соціально-економічні процеси, що відбуваються в Україні, у тому числі на регіональному рівні, потребують постійного моніторингу та розробки нових моделей переходу регіональних суспільних систем до нових прогресивних моделей розвитку.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Дуже важливого значення в цьому контексті набувають наукові дослідження в царині регіональної економіки, що мають бути спрямовані на оцінювання актуальних тенденцій розвитку регіональних суспільних систем і розробку комплексу обґрунтованих заходів, які мають на меті вирішення наявних проблем функціонування економіки регіону, зокрема щодо можливостей її просторового інноваційного розвитку в умовах євроінтеграції.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є окреслення механізму реалізації стратегії розвитку економіки Карпатського регіону в умовах євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу. Основою будь-якої стратегії є передумови й фактори розвитку економіки регіону. Вплив факторів можна диференціювати на зовнішні та внутрішні. Стосовно конкретного регіону внутрішні фактори будуть аналогічні регіональним і локальним, а зовнішні – глобальним і загальнодержавним. Іншими словами, євроінтеграційні процеси є одним із зовнішніх факторів розвитку економіки Карпатського регіону. Окремо варто також виділити регулятори, які є втіленням тих факторів, що піддаються цілеспрямованому впливу, тобто можуть бути інструментами, які використовуються органами державної влади для регулювання процесів, що відбуваються в економіці регіону.

Рис. 1. Структура й механізм реалізації стратегії розвитку економіки Карпатського регіону на 2016–2026 рр.

На підставі проведених досліджень хочемо запропонувати окремі напрями й механізми реалізації такої стратегії, а також принципи, на яких вона повинна базуватися (рис. 1).

У результаті під впливом різних груп факторів сучасна просторова та галузева структура економіки регіону в процесі реалізації запланованої стратегії зазнає трансформацій, до яких зараховуємо структурні, територіальні, інноваційні, управлінські й соціально-культурні. Шляхом згаданих трансформацій економіка регіону переходить до етапу ліквідації бар'єрів для євроінтеграції, який фактично розпочався вже з 2016 року у зв'язку з підписанням і набранням чинності Угоди про асоціацію. Наступним кроком, що пов'язаний із реалізацією цього етапу, є впровадження безвізового режиму з країнами Європейського Союзу (далі – Євросоюз, ЄС).

Однак реалізація першого етапу стратегії неможлива без подолання відмінностей у розвитку регіонів України та сусідніх країн Євросоюзу. З цією метою необхідним є здійснення широкого кола процесів конвергенції, яку можна структурувати на соціальну, інноваційну, бізнесову, ринкову, адміністративно-територіальну й нормативно-правову. За умови здійснення всіх складових конвергенції, але насамперед адміністративно-територіальної та нормативно-правової на цьому етапі можливий перехід до інституціоналізації Карпатського регіону за третім шляхом, пропонованим у дослідженні.

Власне інституціоналізація Карпатського регіону як Єврорегіону за зразком успішних Єврорегіонів Європи за умови успішного здійснення інших складових конвергенції може передувати переходу стратегії на другий етап, пов'язаний із оформленням перспективи членства України в ЄС. Перехід до цього етапу розглядаємо як реалістичний сценарій розвитку економіки регіону в контексті поглиблення євроінтеграційних процесів. У разі песимістичного сценарію конвергенція за період дії стратегії не буде завершена й, відповідно, інституціоналізація Карпатського регіону за описаними нами принципами не відбудеться.

За умови швидкого виконання перших двох етапів реалізації стратегії в разі здійснення оптимістичного сценарію можливий перехід до третього етапу, що пов'язаний зі вступом України до ЄС. Такий сценарій є малоімовірним за вказаний період, однак із урахуванням мінливості факторів зовнішнього середовища, а також наявного історичного досвіду розширення Єв-

росоюзу можливість такого перебігу подій зберігається.

Варто зауважити, що як на актуальному етапі, так і на всіх інших етапах реалізації стратегії орієнтиром розвитку економіки регіону є можливості розвитку регіональної суспільної системи в умовах євроінтеграції. Водночас у процесі реалізації першого етапу стратегії галузева структура економіки регіону зазнає впливу загроз і викликів економічній безпеці регіону, які можуть зумовити реалізацію стратегії за песимістичним сценарієм. Хочемо наголосити, що такий сценарій не означає відсутності перспектив євроінтеграції України, а лише описує негативний варіант реалізації розроблених заходів у визначений часовий період.

З огляду на результати наших досліджень основними складовими стратегії розвитку економіки Карпатського регіону в контексті євроінтеграції мають бути просторовий, інноваційний і соціальний розвиток (таблиця 1).

Варто зауважити, що описані напрями, з одного боку, є загальними й можуть використовуватися для характеристики розвитку економіки будь-якого регіону України, а з іншого – відображають специфіку власне Карпатського регіону. Напрями реалізації першого етапу стратегії започатковані вже на актуальному етапі й пов'язані з конвергенцією економіки регіону. Завдання другого етапу зумовлені інституціоналізацією регіону та держави як кандидата на вступ до Євросоюзу. Результати цього етапу демонструють особливості наступної стадії перебігу започаткованих раніше євроінтеграційних процесів і їхніх наслідків в економіці регіону. Специфіка завдань третього етапу є прогнозною, базується на пошуку аналогів в інших суспільних системах країн, що недавно стали членами ЄС і є сусідами України.

Висновки і пропозиції. Отже, реалізація стратегії розвитку економіки Карпатського регіону в умовах євроінтеграції є складним процесом, що здійснюється під впливом комплексу внутрішніх і зовнішніх факторів, а також загроз і викликів економічній безпеці регіону й держави. Безумовно, найбільш вагомими чинниками реалізації стратегії є державна політика в галузі євроінтеграції, зокрема пов'язана з узгодженням правових норм і створенням механізмів для їх застосування, а також складна внутрішньополітична ситуація в державі, яка перебуває на сучасному етапі в тісній залежності від зовнішніх факторів, прогнозування економічних наслідків

яких на середньо- й довгострокову перспективу є складним завданням.

Карпатський регіон характеризується значною різноманітністю природних умов, складною системою розселення, надзвичайно різноманітною структурою економіки та розгалуженими міжнародними економічними зв'язками. З урахуванням вигідного економіко-географічного положення регіон має пріоритетне значення для формування євроінтеграційного вектора розвитку держави.

Одним із пріоритетних завдань трансформації економіки Карпатського регіону в контексті активізації євроінтеграційних процесів є формування розгалуженої інноваційної мережі. Саме формування такої мережі як бази для розвитку регіональних інноваційних систем, на нашу думку, є першочерговим завданням стратегії трансформації економіки Карпатського регіону на найближче десятиліття.

Принципи формування просторової інноваційної мережі регіону мають бути закладені в основу відповідних регіональних програм. Причому вказані програми повинні бути короткостроковими й передбачати як чіткий перелік цілей, що можуть бути

досягнуті, так і вичерпні завдання, які є реальними для виконання у відведений на реалізацію програми час. Як свідчать приклади сучасного реформування різних сфер і видів економічної діяльності в Україні, за умов наявності політичної волі та підтримки суспільства будь-які інноваційні проекти можуть бути реалізовані й профінансовані.

Список використаної літератури:

1. Бубенко П.Т. Регіональні аспекти інноваційно-го розвитку : [монографія] / П.Т. Бубенко. – Х. : НТУ «ХПІ», 2002. – 316 с.
2. Голікова Т.В. Державне управління територіальним економічним розвитком: теорія і практика : [монографія] / Т.В. Голікова. – К. : Вид-во НАДУ, 2007. – 296 с.
3. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети : [монографія] / за ред. З.С. Варналія. – К. : НІСД, 2007. – 820 с.
4. Долішній М.І. Стратегічні фактори глобальної конкуренції і механізми забезпечення конкурентоспроможності регіонів / М.І. Долішній, П.Ю. Беленський, Н.І. Гомольська // Конкурентоспроможність: проблеми науки і практики : [монографія]. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2006. – 248 с.

Таблиця 1

Основні складові стратегії розвитку економіки Карпатського регіону в умовах євроінтеграції*

Етапи реалізації стратегії	Просторовий розвиток	Інноваційний розвиток	Соціальний розвиток
Етап I. Ліквідація бар'єрів для євроінтеграції	– формування точок зростання просторової інноваційної мережі регіону; – розширення мережі сучасних логістичних центрів; – сегрегація просторового розвитку регіону шляхом чіткого зонування територій; – здійснення реформи адміністративно-територіального устрою	– створення умов для підвищення інноваційної активності підприємств; – створення за сприяння органів місцевого самоврядування інноваційних кластерів та індустріальних парків на основі найбільших економічних, наукових і освітніх центрів регіону, а також міжнародних транспортних коридорів	– спрощення процедури оформлення біометричних паспортів; – налагодження трансграничної співпраці в гуманітарній та екологічній сферах за участі органів місцевого самоврядування й громадських організацій; – упровадження заходів щодо децентралізації влади в регіоні
Етап II. Оформлення перспектив членства України в ЄС	– інституціоналізація Карпатського регіону як суб'єкта регіонального управління; функціонування просторової інноваційної мережі регіону; – формування мережі розвинених ІТ-кластерів	– формування мережі технопарків та індустріальних парків за участі закладів освіти й науки; – розширення асортименту інноваційних товарів і послуг, зростання конкуренції із європейськими виробниками	– підвищення соціальної, освітньої і трудової мобільності населення регіону; – створення регіональних трансграничних засобів масової інформації й соціальних проектів
Етап III. Вступ України до ЄС	– повноцінна участь Карпатського регіону в європейських регіональних проектах; – вирівнювання просторового економічного розвитку різних частин регіону; – формування розвинених туристичних та аграрних кластерів	– зростання частки інноваційно активних підприємств та інноваційної продукції до середніх показників для країн Євросоюзу; – формування єдиного простору науки, технологій та інновацій, патентної системи	– прийняття європейських цінностей більшою частиною населення регіону; – створення можливостей для вільного працевлаштування і здобуття освіти в межах європейського економічного простору

*Розроблено автором

5. Керецман В.Ю. Державне регулювання регіонального розвитку: теоретичні аспекти : [монографія] / В.Ю. Керецман. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 188 с.
6. Пельтек Л.В. Розвиток регіональної промислової політики держави: теорія, методологія, механізми : [монографія] / Л.В. Пельтек. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 268 с.
7. Синергетичні та еконофізичні методи дослідження динамічних та структурних характеристик економічних систем : [монографія] / [В.Д. Дербенцев та ін.]. – Черкаси : Брама-Україна, 2010. – 287 с.
8. Чужиков В.І. Глобальна регіоналістика: історія та сучасна методологія : [монографія] / В.І. Чужиков. – К. : КНЕУ, 2008. – 272 с.
9. Шевчук Я.В. Сучасні ризики розвитку сільських територій / Я.В. Шевчук // Карпатський регіон: актуальні проблеми та перспективи розвитку : [монографія] : у 8 т. / НАН України. ІРД НАН України; наук. ред. В.С. Кравців. – Львів, 2013. – Т. 4 : Сільські території / від. ред. В.В. Борщевський. – 2013. – 344 с. – С. 119–139.
10. Экономический потенциал региона: анализ, оценка, диагностика : [монография] / [А.Н. Тищенко, И.А. Кизим, А.И. Кубах, Е.В. Давыскиба]. – Х. : ИД «ИНЖЕК», 2005. – 176 с.

Ценклер Н. И. Механизмы реализации стратегии развития экономики карпатского региона в условиях евроинтеграции

Первоочередным шагом на национальном и региональном уровнях должна быть разработка и утверждение стратегии развития экономики регионов в условиях евроинтеграции. На основании проведенных исследований в статье предложены отдельные направления и механизмы реализации такой стратегии, а также принципы, на которых она должна базироваться. Основными составляющими стратегии развития экономики Карпатского региона в контексте евроинтеграции должно быть пространственное, инновационное и социальное развитие.

Ключевые слова: регион, евроинтеграция, евроинтеграционные процессы, трансформация, стратегия.

Tsenkler N. Intervention mechanisms of economy development strategy of the carpathian region under conditions of european integration

A top priority step on national and regional levels should be elaboration and confirmation of economy development strategies of regions under conditions of European integration. On the base of conducted investigations, separate directions and mechanisms of such strategy implementation and principles, which it should base on, are suggested in the article. The main components of the economy development strategy of the Carpathian region in the context of European integration should be spatial, innovative and social development.

Key words: region, European integration, European integration processes, transformation, strategy.